

K problematice slohového vyučování

Předpoklady

- učíme tzv. „čisté“ slohové útvary, ale ty se v reálném životě nevyskytují (× kontaminace jiným slohovým útvarem/ postupem nesmí překročit určitou mez, někdy ji lze dokonce využít ke zvládnutí slohového útvaru, který je pro žáky obtížnější, např. prvky vyprávění v popisu a charakteristice, popisu obrazu)
- slohové nadání není vlastní každému, ale i sebemenší talent se dá do jisté míry kultivovat rozvíjet; počítejme ovšem i s žáky pro slohovou výuku zcela netvárnými, pro něž budou naše hodiny vždycky tak trochu utrpením (ale třeba zvládnou dobře vyplnit tiskopis, bude je bavit vytvářet strukturovaný životopis sestavený k nějakému specifickému účelu)
- je třeba žáky postupně vést k rovnováze kreativity a rozumu (např. práce s osnovou)

Zásady

- písemnou podobu většiny slohových útvarů musí předcházet orální fáze (když neumím vyprávět, nenapišu nikdy slušné vypravování, natož s uměleckými prvky; jiným příkladem budiž inscenovaná hádka/ debatní liga, která nás přivede ke schopnosti prezentovat názor a vyargumentovat ho - včetně manipulace)
- jako motivaci můžeme využít dobré literární ukázky, staré slohové práce, nebojíme se používat nonverbální hry (předvedte výměnu kola beze slov, jak si nasazujete tričko ve větru), postupy konzumní kultury (rozhovor s osobností jako materiál charakteristice, moderátor provází muzeem voskových figurín, automobilových veteránů, sousedů v naší obci/ domě - tento typ cvičení nemusí být jen na začátku hodiny, ale i jako hodnotná relaxační aktivita na jejím konci)
- věnovat dostatek času procvičování jednotlivých fází (jak si vybrat téma, jak pracovat s osnovou, jak napsat první odstavec bez hodinové potřeby přemýšlet, jak může vypadat rozuzlení, jak se vyhýbat stereotypnímu používání statických sloves, jak může vypadat příklonění se k nějakému názoru na závěr úvahy...). Ve fázi procvičování by měl být učitel minimalista vzhledem ke svým požadavkům, ale maximalista z hlediska poskytování adekvátní zpětné vazby
- psaní několika cvičných slohových prací - není potřeba vyhodnocovat podrobně pravopis, ale jít po nápadu, typických chybách, následující hodinu např. 5 prací nechat přečíst nahlas a poté okomentovat (napřed učitel, později lze zapojit i žáky)
- kontrolní slohová práce (1-2 za pololetí) na 2-3 hodiny, mělo by se pracovat ve škole včetně konceptu; je dobré vést žáky k náležitě formální úpravě (hlavička, členění do odstavců, minimální rozsah, úprava, větší okraje po stranách)
- hodnocení - tři oblasti (sloh, pravopis, úprava), jako výsledek jedna známka, možno přidat slovní hodnocení u výrazných prací (v dobrém i špatném smyslu), jako varianta pochvaly barevné zatržení zdařilé pasáže

- motivace pro nadané: kreativní, provokativní témata, olympiáda z češtiny, literární soutěže daného regionu; využití slohových dovedností v hodině literatury (např. epigram na spolužáka, dopis literární osobnosti, ilustrace k ukázce v čítance)
- motivací pro všechny mohou být nejrůznější, včetně těch přirozeně špatných, nebojme se na nich stavět: soutěživost (soutěživost: kdo bude pochválen, kdo vymyslí chybějící bod osnovy tak dobrý, že ho napíšeme na tabuli a všichni se budou touto osnovou řídit, kdo první krasopisně přepíše práci na čisto, může jíst a pít dle libosti; ješitnost: bájí si vyberou jen ti nejlepší, ne slabčáci; hyperkritičnost: klidně začněte v úvaze vším, co se vám na ..... nelíbí, ale přidejte pak stejný počet protiargumentů, napište ve dvojici stížnost na vadný výrobek, druhá strana vám pak napíše odpověď)
- při vši úctě k tvůrčím žákům, je základem naší výuky prosté útvary (popis, vypravování), umělecké prvky jsou vždy fakultativní nadstavbou

Práce s osnovou

- kvůli nedůsledné výuce na základní a střední škole nezvládají ani někteří vysokoškolští studenti
- má vždy pracovní charakter, může se proměňovat (lepší, přesnější formulace, vypuštění/ doplněné bodů)
- vedeme již od útlého věku (pro nejmenší děti může mít osnova charakter obrázků); vysvětlujeme ji jako soubor nadpisů k jednotlivým odstavcům (u zkušenějších žáků i klidně k polovině odstavce či k odstavcům dvěma), vedle přirozeného vedení žáka k práci s osnovou a adekvátního zdůvodnění její potřeby učitelem, je třeba také občas překonávat vzdorovité chování žáka (kdo mi ukáže první nástřel osnovy, může se pustit do psaní, více než 2 hodiny vám na to nedám)
- nezpochybňuje kreativitu, naopak ji ochraňuje před zplaněním
- význam – při ústním projevu opora pro paměť; v písemném projevu mě chrání před opakováním číste příběhu, jeho chaotičnosti, aby si ho čtenář opravdu užil; u racionálnějších útvary mi umožňuje přemýšlet o hierarchii argumentů vzhledem k závěrečnému postoji, umožňuje mi organizovat si čas při tvorbě konceptu i čístopisu; pokud je osnova např. na liště, lépe se nám z učebnice text učí, píšou výpisky; ukažte význam osnovy např. na využití rozstříhaného receptu na palčinky... i wikipedie ji používá☺)

Dotazy, přání, připomínky, stížnosti